

UNITÁRIUS KÖZLÖNY.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Szerkesztik: Nagy Lajos és Boros György.

Megjelenik havanként egyszer. Ára egy évre 1 frt 20 kr. Egyes szám ára 12 kr.

Legenda az imádságról.

Egyszer egy kis gyermek
Édes anyját kéri,
Tanítsa meg: hogyan szoktak
Istennel beszélni.

Tanítja az anyja
Buzgó imádságra,
S ottan-ottan mennybe száll fel
A kis lélek szárnya.

Milyen szép volt nézni,
Ha az alkonyóra
Rávetette fénysugarát
Az imádkozóra.

Ha imára csendült
Picziny piros ajka,
Még a mennyben sem tettek túl
Az angyalok rajta.

Egyszer a jó Isten
Letekint a földre,
Éppen mikor egy főangyal
Hárfázott előtte.

S így szól a jó Isten:
»Hagyd abba a zenét,
Egy kis gyermek imádkozik,
Hadd hallom azt elébb!«

Végh Mátyás.

Elnöki megnyitó beszéd.

Tisztelt Egylet!

Válságos időt értünk! Azt fogják sokan erre gondolni, hogy „azt úgy is tudjuk, ha nem mondja is kegyed.“ A szörszálhasogatók pedig azt, hogy tulajdonképp semmit sem mondtam, mert minden kort válságosnak tartottak s hirdettek a benne élők gondolkodói. Mind a két ellenvető fél vegye feleletül, ha kimagyarázom, mi tekintetben tartom én korunkat válságosnak.

Hogy nyilatkozatomnak történelmi alapot vessek, elbeszélem, a mit a Plutarkusban olvasék ezelőtt néhány nappal:

„A Megaraiak Theagenes nevű zsarnokuktól megmenekülvén, egy ideig okosan rendezték államszerkezetüket. De azután, hogy — Plato szavaival élve — népszónok borárusaik igen bővön és kellő vízzel nem hígítva mérték nekik a szabadságot, teljesen megromlottak s a gazdagok ellen kezdettek fenekedni. Nevezetesen bérontottak emezek házaiba a szegények és követelték, hogy ugyancsak jól megvendégeljék őket, és ha kivánságukat rögtön nem teljesítették a háziurak, mostohán és erőszakosan bántalmazták őket. Azután azt határozták a népgyűlésen, hogy a mi kamatot a hitelezők kölcsönzésök fejében eddig elé kaptak, fizessék vissza az adósoknak.“

Ez az adoma nekem s hiszem, hallgatóimnak is a korunkbeli communistákat — most anarchistáknak hívják — és a sociálistákat, kiket biz'én a tudomány lárvájával fedett s az ember szeretet köpenyébe burkolódzó communistáknak tartok — juttatja eszünkbe.

Mert a mi a Megaraiak esetében s még több helyt is csak egyes és elszigetelt tények képében szerepelt. az a mi korunkat jellemző állandó színezet.

Legalsóbb foku árnyalata a tőke és munka közti természetellenes és mondhatni testvérharcz. A társadalmi szervezet és anarchia heves összeütközéseit csak a rendőri és katonai erő bírja hol gátolni, hol lecsillapítani

Kezdő mondatomat tehát általánosságban igazoltam; de fennhagytam azt az elem gördithető kérdést, hogy miért hangoztatom nyilatkozatomat egy vallásos gyűlésben, Dávid Ferencz egylet ülésén?

Ennek is egy részt Plutarchus az oka, mint a ki abban a szintén válságos korban élt és irt, midőn a classicus hitrege hanyatlóban volt s a kereszténység minden üldözés ellenére erőre kapott s egy pár száz év multával győzelmet is aratott. A mi korunk válsága pedig egyene-

sen a vallás és nem vallás, az Istenhit és Istentagadás küzdelmében áll.

Az utóbbi, mely korábban mind a classicus, mind a keresztény időkben csak szorványosan mutatkozott, ma már felemelt fővel s diadal reményével jár körül. Ma már nem csak egy-egy philosophus vagy a psalmista szerint egy-egy „bolond,” vallja magát nyíltan atheistának; hanem a philosophia iskolák egy része, sőt a nem philosophus közönség tetemes serge is azon eljárást követi. Amazokkal itt nem vesződöm, mert a tudomány dolga. De meg kell ám botránkozni a közönség józan eszű részének, midőn olvassa vagy hallja, hogy a Francia köztársaságban a „laikus” (azaz semminemű vallásos felekezethez nem tartozó) köztanítónak meg van tiltva, hogy csak nevét is említse elemi iskolában az „Isten”-nek, a mely tilalmat ha meg szeg, hivatalát kockáztatja. Aztán minthogy az ispotályokban alkalmazott „irgalmas nénék” (apáczák) a betegeknek a test buzgó és türelmes ápolásán kívül lelki vigasztalást is merészelnék nyújtani, minden oly intézetből, mely felett Isten tagadó hatóság — a milyen jelesen Páris városa tanácsában a többség — rendelkezhetik, irgalmatlanul kiküszöbölték a legújabb időben őket. Sőt még szavaknak is más értelmet adtak a „szabadgondolkodók,” mert a vallásos embereket, a kik szerintök vagy ostobák, vagy fanatikusok, vagy hypokriták — clericalistáknak, magukat anticlericalistáknak nevezik.

Midőn ezek s az ilyenek történnek egy oly népnél, mely magát a miveltség előképének szereti tartani, szükséges-é több adatot halmozni annak bizonyítására, hogy válságos időket élünk? Nem biz'a és csak azt jegyzem még meg, hogy a felhozott ellenséges két áramlatot az a viszony kapcsolja össze, mely szerint a socialisták szélbalja az atheisták zászlója alatt csoportosultnak vallja magát.

Mi a tanulság a mondottakból? Menjünk tanácsot kérni ismét a görögökhöz.

Solon, az Athenéiek törvényhozója, azokra, a kik a közügyekben keletkezett meghasonlás vagy pártoskodás esetében egyik párthoz sem akarnának — akár részvétlenségből, akár függetlenség vagy önállóság ürügye alatt — csatlakozni, érzékeny büntetést szabott.

Ilyen törvény ma természetesen nem létezik, sőt a történelemben is tudunkra csak azon egy esetben állott. Mert a „cogite eos intrare,” mely a keresztényeket Jupiternek áldozni kényszerítette, Huszt és Servetust megégettette, Calas-t kerékbe törette, attól merőben kü-

lönbözik, hiányozván belőle a választás szabadsága. Ma már semmi külső hatalom vagy tekintély nem kötelez senkit, hogy vagy a vallók, vagy a tagadók pártjához álljon. De van ám egy belső törvényhozó, mely nem egy városnak vagy országnak, hanem az egész emberiségnek szab rendet. Ez a lelkesület, mely igenis sürgeti, hogy meggyőződésünket követve, ahhoz a párthoz csatlakozzunk, a mely lelki nyugalmat és boldogságot ígér; de a melyet mi mint keresztények már ki is választottunk s az Istent vallók erkölcsi pártjába sorakoztunk. Kötelesek vagyunk tehát annak a tanaihoz alkalmazkodni s mind ismereteket, mind elveik s szabályaik követését tehetségünk szerint terjeszteni

Midőn a mondottakra kívántam figyeltetni t hallgatóimat, nem csak mint egyénekhez intézem szavaimat, hanem és főképp — helyzetünk azt hozván magával — mint egyeletünk tagjaihoz. Korunk jellemvonásai közzé a különb különbféle egyletek dús szaporasága is tartozik és tudjuk minő hatalmas emeltyüi azok a mivelődés minden ágainak és remélhetjük, hogy a mi szerény társaságunk működése is segítheti és segíteni fogja a fentebb említett czél elérését. Nem kell elfeledkeznünk arról a biztató szóról, mely így hangzik az Evangéliumban: „Jó és hív szolgám, miérthogy a kevésben hív voltál, sokat bizok tereád.” (Mát 25, 28.) De hogy törekvéseit siker koronázza, nélkülözhetetlen feltételei a tagok szenvedélye, lelkesültsége, erős akarata, állandó kitartása, melyeket bátor vagyok t. hallgatóimnak szívére kötni, midőn egyszersmind megjelenésüket szívesen üdvözlöm.

Brassai.

A Dávid Ferencz Egylet ötödik közgyűlése.

Tartatott 1890-ben augusztus 30-án Dr. Brassai Sámuel elnökle alatt. Jelen vannak: Püspök Ferencz József tiszt. elnök, Berde Mózes alelnök, Ajtai János H.-Almás, Barabás Lajos, Sz.-Keresztur, Benczedi Gergely, Boros Sándor, Bíró Lajos Kolozsvár, Csifó Salamon Arkos, Dézsi Mihály Szováth, Ekárt Andor Kolozsvár, Fazakas Lajos Ny.-Szt.-Márton, Fülöp Mózes Kide, Gál Miklós Toroczkó, Gál József Kolozsvár, Gvidó Béla M.-Szt.-Benedek, Gyöngyösi Dénes Ny.-Szt.-László, Iszlai Márton Kolozsvár, Koronka Antalné Kolozsvár, Kisgyörgy József Dombó, Kisgyörgy Sándor Vargyas, Kelemen Albert M.-Szt.-Király, Kovács János Kolozsvár, Lőfi Aron Bölön, Dr. Lehman Róbertné, Mozes Andrásné, Mozes András Kolozsvár, Mozes Mihály Abrudbánya, Oszváth Gábor Héviz, Pálffy Mihály M.-Vásárhely, Raffaj Domokos, Raffaj Károly Uj-Székely, Szigethy Sándor Torda, Török Aron F.-Rákos, Ürmösi Kálmán Szt.-Gericze, Vári Albert, Dr. Veress Vilmos pénztárnok, Kolozsvár, stb

1 Elnök Dr. Brassai Sámuel felolvassa megnyitó beszédét (Fennebb közöljük. Szerk.)

2. Titkár felolvassa a választmány jelentését.

A Választmány jelentése.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Az 1890-ik esztendő a Dávid Ferencz Egylet naptárában a második veresbetűs esztendő. Az első, igen természetes, az a melyben az Egylet alapköve letétezt (1885), de a második ez lett és ez fog lenni a mennyiben, ha nem is a maga, de érdemes elnöke életének olyan esztendejét ünnepelhette meg, a mely az emberi élet esztendein, melyeknek száma 70 avagy legfennebb 80, oly magasan túl áll, hogy a legkülönösebb isteni gondviselés adományának kell hogy tulajdonítsuk. A Dávid F. E. Választmánya ezt a felette ritka alkalmat a maga részére sietett megragadni, hogy az első legelsője, s egyszersmind kezdeményező is ő legyen. Körülményeihez képest egyszerűen, de a legőszintébb meleg érzülettel fejezte ki üdvözlését február 13-án a tudomány s az irodalom bajnoka, a nevelés egyik apostola, s a művészet meleg barátja, a D. F. E. érdemes elnöke és büszkesége Dr. Brassai Sámuel előtt, s a mit ott a maga és az egylet összes tagjai nevében nyilvánított, azt itt tiszta szívből ismétli: Éltesse az Isten Brassai Sámuel még sokáig, testi, lelki erőben!

A Választmány, s úgy szintén az egész Egylet mult évi aktuális munkásságáról bizonyos megnyugvással tesszük meg jelentésünket.

A V á l a s z t m á n y a tagok személyenkénti számbavétele okáért az összes tagok névsorát kinyomatta s a fiókegyleteknek szétküldötte a maguk tájékozása végett. Felhivta a fiók-egyleteket, hogy tagjaikról s azok tartozásáról küldjenek be pontos kimutatást, a mi meg is történt. A választmány nőtagjai a taggyűjtés munkáját közökbe vették s könnyebbség okáért felhívást nyomattunk, melyet saját nevökkel aláírva úgy a nő-, mint a férfi választmányi tagok szétküldöttek és pedig aránylag szép eredménnyel. Ma az egylet tagjai száma, a mult évihez hasonlítva, így áll:

mult évben	154	alapító tag, s most van:	167.	több	13.
"	"	321 rendes	"	"	384
"	"	263 fiók-egyl.	"	"	280.
"	"	135 előfizető	"	"	185.

Összesen 873 1016. több 138.

Igyekezett erélyel járnai el választmányunk a hátrálékok behajtása körül is. Ebben a munkában is a nőtagok részt vettek olyan formán, hogy egyes hátrálékosok személyes vagy írásbeli felkeresését magokra vállalták. Mind e mellett is tetemes hátrálék van még mindig, a mi az egylet működésének hátrányára s közpénztárának kárára van. Hogy a károsodás minél kevésbbé legyen érezhető, meghatározta a Választmány, hogy az „Unitárius Közlöny“ ne küldessék azoknak a tagoknak, a kik az 1889. vagy megelőző évekre hátrálékban vannak, kivéve a fiók-egyleti tagoknak, kikért a f. egyletek pénztára a felelős. Meghatározta, hogy a „Közlöny“ megfelelő számú példányai tétessenek félre, hogy mi-

helyt a tagok befizetik a hátralékot, azonnal küldessenek meg a visszatartott számok.

Ez az eljárás azt hisszük méltányos is, igazságos is. [Ohajtandó volna, hogy a tagtársak, mint a kik mindnyájan saját jó szántukból léptek az Egyletbe sziveskednének figyelembe venni azt, hogy a nagyon csekély tagdíj fejében oly jelentékeny előnyt élveznek, melyért viszonzással méltán megvárhatja az Egylet, hogy a tagsági díj befizetésére nyújtott hosszú határidőn (jan.—október) belől küldjék be illetéküket.

Az Egylet rendelkezése alatt levő könyvekből ajándékképpen segélyezte a szováti ismétlő, a b. körispataki felekezeti, a polgardii népiskolát, s jutalmul bibliákat osztott ki a kolozsvári és a székely-kereszturi középiskolában; az elsőben olyan tanulóknak, a kik a vasárnapi vallásos oktatásra (gyermekek istentisztelete) buzgón eljárak, az utóbbiban a jó erkölcsi magaviseletieknek.

A Választmány az „U Közlöny“ szerkesztősége javaslatára az erkölcsi élet ébresztésére igen kitűnő és hathatós eszköznek tartotta Koszorus költőnk Arany Jánosnak Ráth Mór által oly feltűnően olcsó árban és népszerű alakban kiadott örök becsű művei terjesztését. E végett megrendelt 300 példányt Toldi-ból s ugyanakkor felhívta a lelkes és tanító urakat, hogy a nyári tanításban résztvevő ifjakról vezessenek pontos naplót s a f. egyleti elnök útján tegyenek felterjesztést az eredményről. A jelzett mű jutalomképpen fog kiosztatni a szorgalma soknak. A szerkesztőség vállalkozott a fűzet köztetésére, s a Választmány felajánlotta a postai költség fedezését, hogy minél hathatósabban elésegítse egyik felől a könyvkiadó vállalatát, másik felől a remek mű terjedését, mert meg van győződve, hogy ennek a műnek nyomában nemes érzés és vallásos kedély fakad.

Az Egylet legnagyobb vállalata: az „Unitárius Közlöny“ felől csak annyit említünk fel, hogy a f. évre új szerződésre léptünk a nyomdával, megjavítottuk a papírját, gondoskodtunk arról, hogy a meghatározott egy iven minél több közlemény legyen nyomatható, s a mit, úgy véljük, általános helyesléssel fogadott a lap olvasó közönsége, gondoskodtunk arról is, hogy a lap képei külön melléklet gyanánt a lehető legszébb és legtökéletesebb formában kerüljenek olvasóink kezébe. A lap szellemi tartalma hónapról hónapra a közönség bírálata előtt áll, s annak módjában van a szerkesztőség törekvése és buzgósága felett bírálatot mondani. A Választmány, ha csupán a napi sajtó nyilatkozataira támaszkodik is, meglepéssel tekinthet erre a vállalatra.

A Választmány a téli öt hónapban a megelőzőknek megfelelőleg ebben az évben is rendezett felolvasó gyűléseket. A D. F. E. felolvasásai Kolozsvár közönsége egyik igen tekintélyes részének találkozó helyei. Az önzetlen, lelkes felolvasók érdeme, hogy a közfigyelmet felhívják és éberségben tartják. A mult évi felolvasók voltak: Dr. Brassai Sámuel: „Budhismusról“, megjelent a Ker. Magvetőben; Ürmösi Lajos: „A kisedővódák felállításáról“, Grätz Mór: „Egy reformator hitvese“, Boros

György: „Háboru“, Kovácsi Antal: „Jótekonyság és jótékony intézetek“, Dr. Lázár Gyula, nőképezdei tanár: „A középkori jótékony intézetek“, megjelen a Család és Iskolában, Pákei Lajosné Fangh Antonia: „A beszéd zenéjéről“, megjelen az Unit. Közlönyben, Dr. Felméri Lajos, egyet. tanár: „A nevelés ujabbkori elméletéről“, Éjszaki Károly: „Vallásos szokások régen és most, különös tekintettel a búcsujárásokra“, megj. a K. M.-ben Ferencz József püspök: „Vallásos dolgokról“, párbeszéd, melyet a Választmány külön lenyomatban is kiadott (ára 10 kr.)

Az Egylet pénztára kiadta Orbán Balázs Emlékét Boros György szerkesztésében, melynek jövedelméből 10 frtot ajánlott fel egy felállítandó Orbán-emlékre

Az unitárius énekeskönyv revisiója érdekében a mult közgyűlés határozatához képest az egyleti titkár a revidiáló bizottsággal közölte a közgyűlésen kifejezett nézeteket, a beérkezett nyilatkozatokat, s így némi csekély részben hozzájárultunk ezen fontos munka megoldásához.

A fiók-Egyletek.

Egyletünk központi választmánya mellé méltán sorakoznak a fiók-egyletek, mert azok ebben az évben szép és hasznos munkát végeztek.

A kereszturi f egyletben tartatott 1 rendes, 2 választmányi és 2 felolvasó gyűlés. Felolvastak: Györfi Ferencz: a templomi éneklésről; Kozma Dimén: a vasárnap megünnepléséről; Végh Mihály: a ravai ekklésia történetéből, mely megjelent a Ker. Magvetőben; Ürmösi Sándor: Supra naturalismus, mysticizmus és rationalismus a kereszt. vallásban.

A tisztujítás megejtetvén: elnöknek Borbély Sámuel, alelnöknek: Sándor Jánosné, titkárnak: Barabás Lajos, pénztárnoknak: Mihály Dénes; választmányi tagoknak: Bedő Dénes, Gábor Albert, Németh István, Török Sámuel és Kozma Dimén választattak.

Tiszteletbeli elnöknek választatott: Raffaj Károly,

A mult évben hirdetett irodalmi pályázaton Balogh Róza: „Az anya szerepe a nevelésben“ cz. műve egy cs. és kir. arannyal jutalmaztatott.

Irodalmi pályázat hirdettetett 1890 nov. 1-re egy pünkösdi egyh. beszédre, egy neveléstani értekezésre: „a család és iskola teendője a gyermekek vallás erkölcsi művelése körül“ és: egy márcz. 15-én mondandó ima. 5 és 4—4 tallér jutalommal

Az 1885-ben beiratkozott tagok közül csak egy jelentette be kilépését. Az elmúlt 5 év alatt a f. egylet tagjai közül meghalt: Kovács Mihály, esperes, Bakó Lajos, kadácsi pap; más f. egytetbe távozott: 5; ebben az évben tag lett: 4, a tagok száma = 80. A f. egylet bevétele a tagoktól a mult évben volt 37 frt, melyből a központi pénztárnak be- küldetett 18 frt 50 kr. A fiókegyleti pénztár bevétele volt 29 frt 17 kr., kiadása pályadíjra egy arany: 5 frt 56 kr., a központi pénztárnak az 1889. és 90. évi díjak után 10⁰/₀ = 1 frt 70 kr., irodai költség 1 frt

82 kr., takarékpénztárba tétetett 19 frt 33 kr., alaptőke 77 frt 22 kr., mely takarékpénztárilag kezeletik. **Barabás Lajos**, f. egyl. titkár.

A háromszék köri f. egylet ebben az évben egy gyűlést tartott, melyen a tagok tartozása számba vétetvén, úgy találta, hogy a mult évekre csekély a hátralék. Felolvasást tartott: Csifó Salamon „Betegség és orvosság“ czimen a vallásos oktatásról,*) Kádár Lajos: „Szükséges-e az elemi iskolákban a záróvizsga?“ czim alatt. A fiók-egylet pénzalapja: 66 frt 22 kr. A f. egyletnek van 38 rendes tagja

Kiss Sándor, f. e. titkár.

Az udvarhely köri f. e. ebben az évben megmutatta erejét, melyben különben kétség soha sem volt, s megvalósította a benne helyezett reménységet. Két gyűlést tartott, egy őszi s egy nyárit. Mindkettő látogatott volt. Érdekes eszmecsere folytatott „az énekeskönyv új kiadása“ s „a kepe megváltás ügyében“. A f. e. körében dalkör alakult, mely bekebelezetett. A f. e. a köri vallásos mozgalmakat élénk figyelemmel kíséri s azokra igyekszik jótékonyan hatni. Felolvasást tartott Sándor Gergely, f. e. jegyző: „Gondolatok az idealismusról és realismusról“; Nagy Sándor, h.-karácsonfalvi lelkész: „A népmondákról szerkesztett költeményeiből“. Határozatott Sándor Gergely titkár indítványára, hogy az elhunyt belső emberek életrajza ezentul hiven megírassék s emlékkönyvbe vezetessék. Indítványozta Sándor Gergely, hogy a körből mintegy 100 székely gazdából álló társaság alakittassék oly czélból, hogy a budapesti unitár. templom megnyitására felmenjen s az ünnepélyen részt vegyen. Az indítványt a gyűlés elfogadta s a központi választmányhoz terjesztését meghatározta. Pál Ferenc indítványozta, hogy a belső emberek temetését az egyházkör a családdal egyetértőleg intézze s a temetésre az ekklésiák küldötteik által jelenjenek meg. Az indítvány helyeslésre talált, de határozattá nem emeltetett. Ajtai János szóba hozza a népszerű felolvasások tartását az ekklésiákban, ajánlván, hogy mindenik pap vagy tanító ne annyira a maga, mint a más ekklésiájában tartson felolvasást. Ajtait megbizta a közgyűlés, hogy terveit a gyűlésen részletesen formulázva terjessze elé, hogy akkor vétessék megvitatás alá. Ajánltatott, hogy tételeit elnöki uton előre közölje a tagokkal. Néhai Sándor Lajos életrajza megírásával megbizatott Sándor Gergely f.-egyl. titkár. Felolvasónak felkérte Lőrinczi István, ki a közelebbi, őszi gyűlésre vállalkozott is. A két homoród mellett alakult dalkör a fiók-egyletbe bekebelezetvén felhívott, hogy újra szervezkeadjék s hivatalnokait válassza meg. Végül a hátralékosok az elnök által tartozásaik fizetésére felszöllittattak.

Sándor Gergely, derzsi
f.-egyl. titkár.

A maroskői f.-e. működése méltó volt a megelőző évekhez. Ny.-Gálfalván gyűlést tartott. Filep Kálmán egyletünk volt elnöke halálát a gyűlés fájdalommal vette tudásul. Elnöknek megválasztott

*) Később közölni fogunk ebből a felolvasásból.

közfelkiáltással mélt Fekete Gábor kir. tábl. tanács-elnök ur, kit e helyen is üdvözölve, kívánjuk, hogy az Isten sokáig éltesse, hogy fiók körünk ügyeit bölcs belátása és tapintatos eljárásával felvirágoztassa.

Pénztárunk állása a következő:

I. Bevétel, 1890. július 10.—1890. jul 7.	47.88.
II. Kiadás " " " " " "	47.02.
Pénztármaradék	00 86 kr.

III. V á r a n d ó s á g :

a) Régi hátralék, mely egészen a fiók-egyleté	14.50
b) Várandóság, melynek fele marad a fiók-egyletnek	124.00
E tetemes hátralékból kapná fiók egyletünk a régi hátralékot	14 50
s a 124 frtnak felét	77 50 kr.
Mely tenne együtt	76.50 kr.

E tetemes hátralék behajtása iránt szigorú intézkedés tétetett. Könyvtárunk is évről-évre gyarapodik A múlt évben is szereztünk könyveket. A jelen évre is utalványozva van 50 frt könyvek bevásárlására.

Felolvasást tartottak: Ürmösi Kálmán tagtárs „Téves nézetek az unitarizmus felől és vádak az unitáriusok ellen,“ Fekete József „A reformáció befolyása nyelvünkre és irodalmunkra.“ Mindkét művet nagy érdeklődéssel hallgatta végig a gyűlés

Ürmösi Kálmán felolvasása kinyomatott. Minden egyes példány ára 10 kr. Megküldetik minden körnek — olvasás és elárusítás végett. A begyűlt pénz a marosköri D. F. fiók-egylet pénztára gyarapítására fordítatik, szerzőnk nagylelkű ajánlatára.

Egész év lefolyása alatt 6 felolvasás tartatott, u m.: Lőrinczi Dénes 1, Nagy Benedek 1, Májay Gábor 2, Ürmösi Kálmán 2, Fekete József 1.

Megemlítendőnek vélem még azt is, hogy gyűléseink iránt nemcsak a rendes tagok, hanem világi részről is többen s más vallásuak is igen érdeklődnek, — a mi azt bizonyítja, hogy a D F. egylet életképes és hasznos munkásságot folytat

Szt.-Gericze, 1890 aug. 26.

Májay Gábor,

f.-egyl. titkár és pénztárnok.

A küllőköri fiók-egylet csak egy gyűlést tartott Sároson, hol csakis egyházi részen levő tagok voltak jelen. Elnökölt Rédiger Árpád alelnök. Gálfalvi István felolvasott egy homéliát Máté 18 r. 21. sk. Érdekl. hallgattatott Kiadatott bírálatra. A f. e. hirdetett pályázata meghosszabbított 1891. január 1-ig. A tagdíjak befizetése folyamatban van. Felkéretni határozatott a központi Választmány, hogy a f. e. tagjaitól a kp. pénztárba befolyt pénzekből a f. e. illető rész számtassék vissza. M -Szt.-Benedek.

Gvidó Béla, f. e. titkár.

A jelentések felolvasása után a f.-egyleteknek tagjaikért való felelőssége kérdésében felszóltak többen: Barabás Lajos a felelősséget igen súlyos kötelezettségnek tartja; Ürmösi Kálmán szerint önként kö-

vetkezik, hogy a ki egy tagot bejelent jót is álljon a felől, hogy az fizetni fog, különben nem használ, hanem árt az Egyletnek; miután még többben hozzá szólottak, Tiszt. elnök Ferencz József ur javasolta, hogy a kérdés felett napirendre térjen a közgyűlés s bizza a Választmányra az eléálló nehézségek megoldását. Gvidó Béla a küküllői f -egylet érdekében szólott.

— A közgyűlés a fiók-egyletek tagjai fizetésének kérdése felett napirendre tér. A Választmány és fiók-egyletek jelentését tudomásul veszi.

3. Olvastatik a pénztárnoki jelentés

Tisztelt közgyűlés!

Örömmel jelentem, hogy a most letűnt év pénzügyi tekintetben is szerencsésnek mondható. Évi bevételünk — különösen a női választmányi tagok buzgolkodása következtében, az ezer forintot meghaladja; ekkora bevétel eddig még nem volt, akkor sem mikor a 10 forintos alapító tagsági díjakat tömegesen fizették be. Abból, hogy az első ezer forint bevételhez ily rövid idő alatt eljutottunk, bátran következtethetünk arra, hogy utánna a többi ezer is megjövend Csak kitarás és egy kis buzgolkodás legyen!

Évi gazdálkodásunk is takarékosnak mondható, a mennyiben a bevételt mind nem költöttük el, úgy hogy valamennyi esedékes számla kifizetése után 212 frt 76 kr. elkölthető tőkénk van.

Egyébiránt egyletünk vagyoni állását a következő számi adatok tüntetik elő:

A Vagyoni állás:

Bevétel: Mult évről átjött	1539·91 frt.
Folyó évi bevétel	1048·80 „
Összesen	2588·71 frt.

Kiadás: az alábbi részletes kimutatás szerint 748·81 „

Meglevő vagyon . 1839·90 frt, mely összeg a „Kolozsvári Takarékpénztár“ 9934 számú betéti könyvében hiány nélkül megvan.

B. A folyó évi bevétel részletezése:

Alapító tagsági díj	147— frt
Rendes „ „	340— „
Előfizetési „ „	156 60 „
Egyleti kiadványokból	208·78 „
Ajándék	25— „
Kamat	76·22 „
Fiók-egyletek: udvarhelykőri	34·50 „
kereszturkőri	32·20 „
maroskőri	19·50 „
háromszékkőri	8— „
Orbán-emlékkőre	1— „
Összesen	1048·80 frt.

C A folyó évi kiadás részletezése:

A Közlöny nyomdai költsége	400·18	frt.
A „ expediciálása, levelezés	145 55	„
Orbán-émléklap költsége	109·14	„
Fényképek	59·82	„
Könyvek vásárlása	23·42	„
Dávid Ferencz-alapnak	8 15	„
Fűtés	2·55	„
Összesen	<u>748·81</u>	frt.

D. Az évi bevétel fölhasználása (29. §. c. pont.)

Évi bevétel	1048·80	frt.
Ebből alapító tagsági díj	147—	„
Marad elkölthető vagyon	<u>901·80</u>	frt.
Tőkésítésre 5‰	45 09	frt
A D. F -aláp 5‰	<u>45·09</u>	frt
Az egylet céljaira marad	811·62	frt.

E. A meglévő vagyon természete:

Alapító tags. díjban máig be van fizetve	1554—	frt
5‰ tőkésítendő illeték: 1886-ban	—·85	„
1887-ben	4·23	„
1888-ban	14·82	„
1889-ben	8·15	„
1890-ben	<u>45·09</u>	„
Összes elkölthetlen alap	<u>1627·14</u>	frt.
Ellenben elkölthető vagyon	<u>212·76</u>	frt.
Együtt	<u>1839·90</u>	frt

Megemlékezem a hátrálékról is, a mi aránylag jókora összeget tesz. Ugyanis hátrálékban van:

104 rendes tag	208	frttal
41 előfizető	52	„
14 alapító tag	<u>140</u>	„
Összes hátrálék	400	forint

Végül sajnálattal jelentem ki, hogy a pénztárnoki tisztről kénytelen vagyok lemondani, mivel a helybeli Kereskedelmi akadémia pénztárnokának avval a kikötéssel választattam meg, hogy minden idegen pénz kezelésétől tartózkodjam. A t Közgyűlés bizalmát megköszönve, avval a tudattal válok meg rövid ideig viselhetett tisztemtől, hogy hiven és lelkiismeretesen igyekeztem a rámbizottakban eljárni.

A t közgyűlésnek

Kolozsvár, 1890 augusztus 30.

alázatos szolgálója:

Dr. Veress Vilmos.

— A közgyűlés a pénztárnoki jelentést örvendetes tudomásul vesszi

A közgyűlés ez alkalommal elfogadja Választmánynak a pénztár megvizsgálására vonatkozó jelentését, azt magáévá teszi s Dr. Veress Vilmos urat a ff. felmenti s a lelkiismeretes pénzkezelésért elismerő köszönetét nyilvánítja.

Határozza a Közgyűlés a jövedelemnek az eddigi gyakorlattól eltérőleg olyan módon leendő felhasználását, hogy az évi összes jövedelem, az alapítványokon kívül, vétessék felosztás alá s ehhez képest a mult évi jövedelem 5% = 45 frt 09 kr-nak az alaptőkéhez csatolását, 5%-nak = 45 frt 09 kr. a D F. Alapnak adását határozza.

Meghatározza a Közgyűlés, hogy az 1889—1890. egyleti évről a pénztárnok által kitüntetett és helyeselt elkölthetlen alaptőke: 1627 frt 14 kr. pótolassék 72 frt 86 kr-ral s így a mult évről elkölthetlen alaptőkének megállit 1700 frtot. Utasittatik a Választmány, hogy az ily módon kiegészítendő alaptőkét takarékpénztárilag külön könyvvel kezeltesse.

Tíz (10) forint a felállítandó Orbán Balázs- emlékre fordittatni határozatlik.

Az alapszabályok 11. pontjának megfelelőleg az egyleti titkárnak és a pénztárnoknak, valamint az elmult évre, ugy a jövő évekre is, fáradságok némi jutalmazásául, a tényleg befolyó jövedelem (bevétel, ide nem értve az alaptőke jövedelmét, sem a befolyó uj alapítvány összegeket) 5 - 5%-je határozatlik kiadatni.

4. A Választmány 23. szám alatt eléterjeszti azt az ajánlatát, hogy a fiók-egyletek hivassanak fel, hogy jövőben a közgyűlés jegyzőkönyvét másolatilag terjesszék fel, a pénztárnoki jelentést és számadást vizsgálják meg s a közgyűlésből terjesszék fel a központi Választmányhoz.

— Az ajánlat elfogadtatik és határozattá emeltetik

5 A küüllői f -egyl. jelentéséből sajnálattal látja a Választmány, hogy a tagdíjak még nem fizettettek be s ez iránt a Közgyűléshez jelentést tenni határozta.

— A küüllői fiók-egyletet felhivja a Közgyűlés, hogy az alapító és rendes tagdíjakat szedje be és küldje fel minél előbb.

6. A pénztárnok választás elrendeltetvén, beadatott 26 szavazat, melyből Iszlai Márton kapott 24 szavazatot.

— Iszlai Márton a Dávid Ferencz Egylet pénztárnokának választatott.

7. A Választmány részéről előterjesztetik, hogy Kanyaró Ferencz v. tag évközben a Választmányból, elfoglaltsága okán, kilépett, s mint-hogy Iszlai Márton v. tag pénztárnokká választatott, két hely jött ürességbe a két férfitag részéről. Kisorsolásnak szüksége nem forog fenn. A nőtagok közül sorsolás következtében kilépi: Koronka Antalné és Pataki Istvánné. A választás elrendeltetvén

— Közfelkiáltás útján megválasztatott a Választmány tagjává: Koronka Antalné, Pataki Istvánné, Hajós János és Dr. Veress Vilmos.

8. Török Áron e. tag indítványozza, hogy a Választmánynak, különösen pedig az elnöknek, titkárnak és a szerkesztőknek buzgó munkálkodásokért fejezze ki a Közgyűlés köszönetét.

— A Közgyűlés valamint a hivatalnokoknak, ugy a Választmánynak is szives köszönetet nyilvánítt a múlt évben kifejtett lelkes munkásságokért.

9. Csifó Salamon megtartja felolvasását ily czim alatt: Mik a Dávid Ferencz fiók-egyletek teendői, hogy az előttük álló feladatnak megfelelhessenek?

— Az idő előhaladottsága miatt részletes vitatkozás kezdhető nem volt, azonban a közgyűlés magáévá tette a felolvasó javaslatait, melyek szerint: a Dávid Ferencz Egyletnek főfeladatát a vallás és erkölcsös élet ébresztését kötelessége eszközölni. Minthogy őrsei a belső emberek: nevelni kell őket erre. Meg kell változtatni az eddigi irányt. Alakítani kell dalkört, felolvasó estélyeket, részt kell venni a fonodákon, utánok kell járni az embereknek. Terjeszteni kell irodalmunkat, reclamat kell csinálni, beszélni kell az egyletről *)

Gyűlések után.

Nem tudom mással nem esett-e meg, de hogy engemet e becses lap „Szemlélő“ nevű czikk írója**) kíváncsivá tudott tenni s fel is utaztatott Kolozsvárra, azt mi tűrés, tagadás benne, be kell vallanom. Nem mondom hogy káromra lett volna, de azt mégis szeretném, hogy mint olyan beszélni szerető falusi ember, kibeszélhessem magamat. A szerkesztőség tulajdonítsa magának, ha éppen b. lapját választom ki erre a célra, s mindenki előtt magamnak követelek figyelmet***)

Hadd kezdjem legelől. A szombattal megvoltam elégedve. Egész délelőttet elsétáltam. Megnéztem épülő Kolozsvárt. Tetszett nekem a megkoppasztott piaci templom, ámbár sokszor felsajdult az én erős unitárius szívem, midőn eszembe jutott hogy azokat a már lerombolt boltocskákat az unitárius fejedelem, az unitárius ekkleziának építtette volt, s most mások huzzák utána a roppant nagy összeg megváltási díjat. Ha immár ennyiben vannak, csak tovább, azt a disztelen mézárszéket s a többit is csak seperjék el onnan, hogy hirök se maradjon, mert akármennyire szeressem is a borju pecsenyét, én bizony botrányosnak tartom, hogy ott a templom oldalában vágják az ártatlan borjuk és bárányok húsát naphosszat, s bár a tömjén füstöz éppen nem vagyok szokva, engemet felháborít a füsttel vegyült mézárszékszag. Ilyen a természetem.

*) A felolvasást a jövő számban egész terjedelemben közöljük. Szerk.

**) 6-ik szám, 90—92-ik lap.

***) Nemcsak most, hanem máskor is szivesen látjuk. Szerk.

Egy kissé unom bevallani, hogy már hány év óta nem valék Kolozsvárt, de azt már őszintén kimondom, hogy ez a mi erdélyi Athénünk feléle sokat igazodott. A főtér körül levő házak igazán jól ki vannak építve A közép-, a magyar-, hid- s b.-monostorutczák stb. sokat igazodtak.

Midőn végül megbámultam az új parkot a Trencsintéren — gondolám — már ha ennyire benne vagyok, csak elmegyek s megnézem a Status új házait a Sala-Gálfalvi féle telken. Mondhatom, hogy a Consistoriumot azért a munkájáért megtudnám dicsérni, ha ez most divat volna, mert azt az irigység is bevallhatja, hogy akkora helyre jó, csinos és kényelmes lakásokat építtetett. Mind a hatnak van három lakószobája s minden hozzá való járandóság u. m. udvar, kút, kamara, kert s a mit falusi ember kereshet, kivéve a gazdasági életszert. No de hát ez nem is való városra.

Délután fél négy órakorra az unitárius főiskola felé vettem utamat. A kapu előtt, kivált az ifjabb nemzedékből, szép számmal láttam ott papjaink közül. Jól esett ez az első észlelet. Ugy jött nekem, hogy ezek az erős, ifjú emberek idővel még nagy dolgot is vihetnek ki, ha lelkesedni is annyira tudnak, hogy eljönnek Kolozsvárig a magok költségén, egy gyűlésre.

Nem sokáig állhattunk a kapuban, mert csakhamar megpillantottuk Brassai bácsit, a mint kimért, apró, de biztos lépteivel haladott felénk Innepi ruhában volt tiszteletet parancsoló Simeonunk Mind, a hányan voltunk, megilletődve, kalap véve állottunk helyünkön, a mig elhaladt s nyomban vonultunk fel utána a főiskola termébe, melyet most megillet a diszterem elnevezés. Kivált minket, vidékieket, kik lehettünk negyvenen, a kíváncsiság erősen lekötve tartott, első helyen az elnöki megnyitó iránt. Brassai maga olvasta fel erre az alkalomra irt megnyitóját, melyet én elmondani aligha tudnék, mivelhát úgy jártam, hogy a régen nem látott bölcsercz, az a páratlan fej, az a patriárkai szakáll, az a kibeszélhetlen minden, a mi a Brassai lényét elárasztja, oly bámulásba ejtett, hogy biz'én bár szégyellem, de csak az utolsó felére emlékezem.*)

A titkár erőteljes csengő hangja már előre felhívta figyelmemet a Választmány jelentésére, s ezzel jó részt meg is voltam elégedve. Örvendtettem annak, hogy a titkár bekezdő szavaira az érdemes elnököt lelkemből megéljenezhettem. Hogy egészen őszinte legyek, megvallom nem hittem volna, hogy ez az egylet valaha ezer tagra nőjön, de most már hiszem, látván, hogy öt esztendő alatt 800-on felül állunk s az „Unitárius Közlöny“ előfizetőivel együtt az ezerezen felül. Ebbe a tekintetbe erősen furcsán voltam mind ez ideig. Még azon is járt az eszem sokszor, hogy az egész egylet csak hiábavalóság, s ha ezt is meg kell vallanom biz'én nem sokkal szaporítottam tagjait. Nem is dicsekszem a f.-egyletek tagjaival, mert ha jól hallottam 300 sincsen az öt f.-egylet-

*) Vigasztalja meg magát t. tudósító, mert az egész megnyitó közölve van fennebb, ugy a mint azt az elnök ur megírta és felolvasta. Szerk.

ben, azaz, hogy egyre alig számíthatok 50 tagot, már pedig belső ember is van az ötben 150 A mi engemet illet, ígérhetem, hogy teszek róla *) Egyebeket elhallgatok, de azt még megemlitem, hogy örömmel hallám, miszerint a múlt évben a fiók-egyletek mindannyian jól munkálkodtak. Jó szívvvel szavaztam köszönetet Török Áron esperes indítványára a Választmánynak s tisztviselőknak. Ugy vettem észre, hogy a tisztelt nőtagok erős támogatói az Egyletnek a taggyűjtés munkájában, s igazán tetszett nekem, a mikor főtiszt kedves püspökünk azt indítványozá, hogy a kisorsolt két tagot felkiáltás útján válasszuk vissza. Ez igazán egyhangu szavazás volt. Dr. Veress Vilmos pénztárnok urtól rosz kedvvel váltunk meg, mert pontos ember s jó gazda volt, mivel ezer forintnál többet gyűjtött össze. Iszlai Mártont bizalommal választottuk meg, s tőle már azt várjuk, hogy esztendő ilyenkor ezer rendes tagot jelentsen bé.

A mikor a gyűlésbe mentem az ifju nemzedékben gyönyörködtem, s kijöve megdicsértem Csifó Salamont az egyleti felolvasót, a ki ugy vettem észre, egészen a lelkesülő puritán ifju papság szája izén beszélt. Nekem egy kicsinyt szokatlanul jött, de nem bántam, hogy mondja, mert sok igaza volt, sok hasznost akar. Én legalább vele fogok tartani s meglátom mire mehetünk a vallás-erkölcsi élet ébresztésével, ha dalkört alakítunk, felolvasó estélyünk lesz nekünk is, s ha úton-útfélen csinálni kezdem a reclamat a Dávid Ferencz Egyletnek **) **Vidékl.**

(Vége a jövő számban.)

Egyházi és iskolai mozgalmak.

— 1390 fortos alapítványt tett Berde Mózsza áldozatkész hitsorsosunk a sz.-kereszturi középiskola könyvtára javára szeptemb. 13-án. Isten áldása legyen az alapítványozón és alapítványon!

— „A jó gyermek könyve“ erkölcsi elbeszélések és szabályok az elemi iskolák 1-ső és 2-ik osztálya számára. Irta Boros György. Ára keménykötésben 20 kr., postán küldve 23 kr. Kapható szerzőnél s Lehmann és Baldi bizományos könyvkereskedőknél Kolozsvárt.

— Most van sajtó alatt: Kanyaró Ferencz tanárnak „Az unitáriusok Magyarországon“ című műve. A mű ára előre beküldve 1 frt. Melegen ajánljuk az ifju író munkáját olvasóink figyelmébe és pártfogásába.

Egyleti élet és munkásság.

A t. olvasót kérjük, sziveskedjék az egylet iránt való t a r t o z á s á t nemcsak a múlt évekre, hanem a jelenre is beküldeni az egyleti pénztárnokhoz. A f. évre a fizetési határidő október hóban lejár. Azoknak, a kik a múlt évekre hátralékban voltak, az „Unitárius Közlöny“ elmaradt számaint félretettük s mihelyt tartozásokat kézhez vesszük, azonnal megküldjük.

*) Az ígérést szivesen vesszük s most is csak annyit mondunk, hogy gyűjtsön minden tag maga mellé még h á r m a t, s ekkor minden megváltozik.
S z e r k.

**) Erre mi is kíváncsiak vagyunk.

S z e r k.

Sajtóhiba. A 9-ik számban a 150-ik lapon e helyett: „első beiratkozó én voltam, én vettem magán tanítványul“ így olvasandó: Első beiratkozó *ő volt, ő vette* magántanítványul Sylvester Györgyöt t. i. Gyöngyösi István az „Emlékeimből“ című közlemények írójának az atyja. Ezt a helyreigazítást t. író ur kivánságára nemcsak hogy készséggel tesszük, de sőt egyszersmind bocsánatot kérünk, hogy a hibát a maga idejében nem vettük észre, ámbár azt hisszük, t. olvasóink között nem akadt, a ki a t. íróról azt képzelte volna, hogy 1802-ben tanítója lett legyen az akkor 16 éves Sylvester Györgynek. hiszen ugy ma legalább is 106 éves kellene hogy legyen, már pedig az ilyen korban napjainkban — fájdalom — senki sem forgatja a tollat, mit hogy igen tisztelt írónk még sokáig forgasson. őszintén kívánjuk.

Lemann és Baldi könyvárusoknak lapunk jelen számához közölt felhívását olvasóink figyelmébe ajánljuk.

Szerkesztői üzenetek: Schön Henrik ur tudassa velünk lakását. — **Drotleff** urnak. A felelet megérkezett. Addig is, míg helyünk s időnk lenne, hogy hozzászóljunk, ajánljuk, hogy olvassa el I Kor. III. r. 5. 6. v. — **B. G.** urnak K. „Emlékeimből“ cz. mult számban közölt cikkre vonatkozó „cikkecskét“ kézhez vettük, de a gyűlési közlemények miatt csak a jövő számban adhatjuk. — **F. A.** Az érdekes collectiót köszönjük. Tüzetes átvizsgálására még nem volt időnk. — Az expedálásban előfordult hibáért a csomagolót illeti a vád. Intézkedtünk, hogy többször ne ismétlődjék. — **Ujszékelyre.** A nyugtázás nem fért be. Türelmet kérünk. — **Kgy. J** A kedves visszapillantás jöni fog — reméljük — legközelebről. — **Többeknek** több kisebb és nagyobb közleménye csak a jövő számban mehet.

Kimutatás.

A D. F. E. pénztárába befizetett tagsági- s előfizetési díjakról s adományokról.
(8. közl. 1890. június 23-tól 1890 aug. 20-ig)

10 frt alapító tagsági díjat fizetett:

Kozma Ferencz, Kolozsvár. Bedő Albert, Budapest. Unitárius eklklésia, Kolozsvár

1 frt rendes tagsági díjat fizetett:

1888—1889-re: Székely József, Torda. 1889-re: Czakó László Torda.

1888—1890-re: Pál János, Medesér.

1890-re: Csegezi Gyula, Sinczki Vilma, Ürmösi Tivadar, Czakó József, Kolozsvár. Benzédi Ferencz, Benzéd. Tarcsafalvi Dénes, Szt.-Mihály. Ifj. Pap Pál, Demeterfalva.

1 frt 20 kr. előfizetési díjat fizetett:

1890: Serly Lajos, Kolozsvár. Csép János, M.-Vásárhely. László Sándor, Csucsá. Gál János, Szász-Lóna.

Fiók-egyletektől: Kereszturkőri fióktól 20 frt 20 kr

Ajánlókozott: Id. László Ferencz alap. tag az egylet részére 1 frtot, az Orbán-emplékköre 1 frtot.

Dr. Veress Vilmos, a. i. pénztárnok.

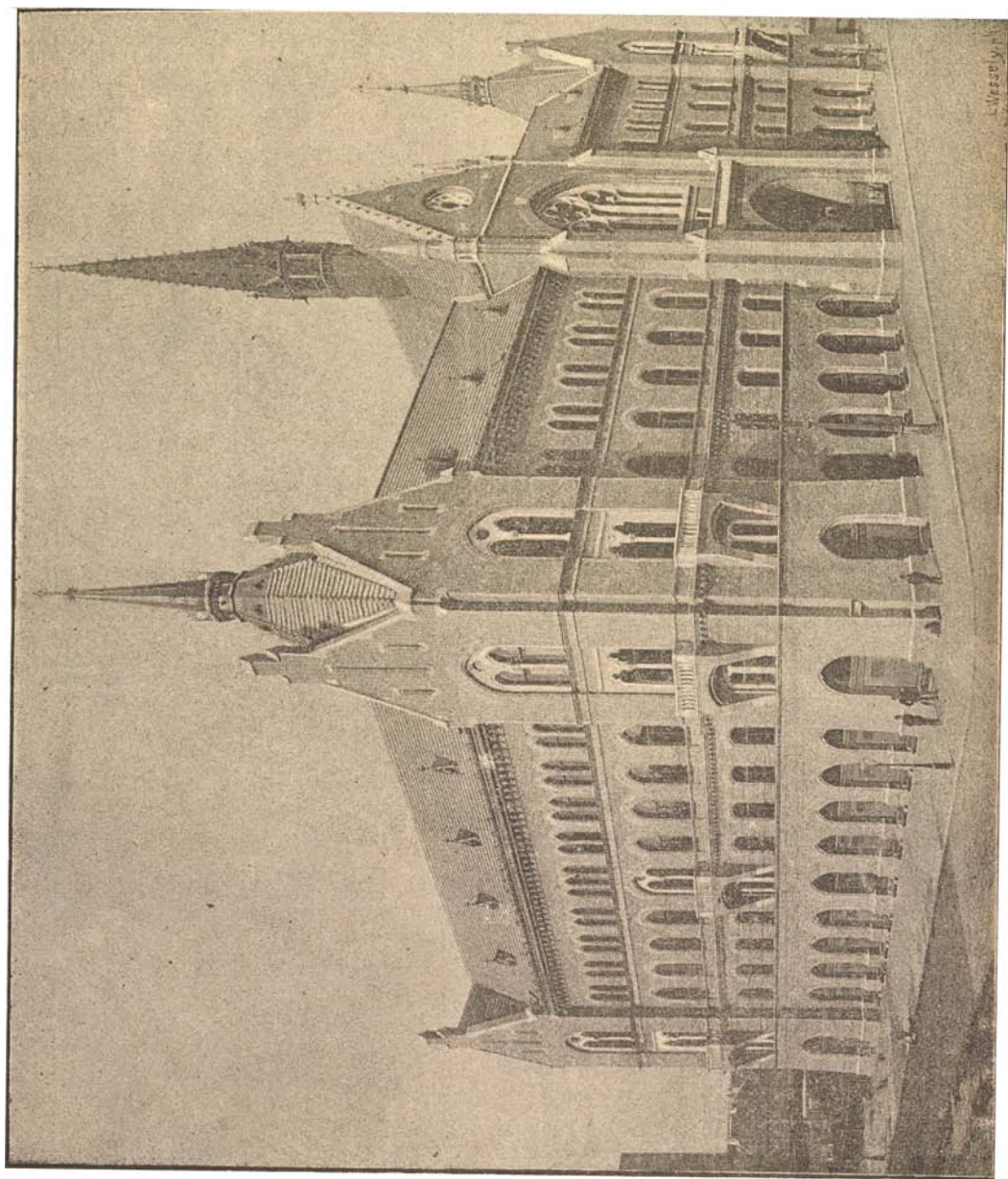
TARTALOM.

Legenda az imádságról. (Költemény).	Gyűlések után	160
Végh. Mátyás	Egyházi és iskolai mozgalmak .	171
Elnöki megnyitó beszéd. Brassai. 158	Egyleti élet és munkásság . .	171
A D. F. E. ötödik közgyűlése .		160

Nyomatott Gámán János örökösseinél Kolozsvártt (Bel-középutca).

Melléklet az „Unitárius Közlöny“ III. köt. 11-ik számához.

